

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра готельно-ресторанної справи, туризму і рекреації

МАНЗІЙ СОФІЯ АНДРІЇВНА

**СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ:
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ**

Спеціальність: 242 «Туризм»
Освітньо-професійна програма «Туризм»
Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:
ТИЩУК ІННА ВОЛОДИМИРІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри _____
від _____ 202_ р.

Завідувач кафедри
(_____) _____
(підпис) ПІБ

ЛУЦЬК – 2025

АНОТАЦІЯ

Манзій С. А. Сільський зелений туризм в Україні: особливості та перспективи подальшого розвитку.

У роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти становлення і функціонування сільського зеленого туризму як важливого напрямку сталого розвитку сільських територій. У першому розділі проаналізовано сутність поняття сільського зеленого туризму, його ключові характеристики, роль сертифікації сільських садиб у підвищенні якості наданих послуг, а також вивчено зарубіжний досвід організації сільського зеленого туризму, який може бути адаптований в Україні.

У другому розділі проведено аналіз сучасного стану функціонування сільських садиб в Україні, виявлено основні проблеми, що стримують розвиток цієї галузі, серед яких – відсутність ефективного державного регулювання, низький рівень інфраструктурного забезпечення та недостатня популяризація сільського зеленого туризму.

У третьому розділі досліджено перспективи розвитку сільського зеленого туризму на прикладі Волинської області, яка має значний природний, культурний і туристичний потенціал. Запропоновано першочергові напрями удосконалення галузі на місцевому рівні, серед яких – створення єдиного реєстру садиб, запровадження спрощених механізмів реєстрації, розвиток туристичних кластерів та активізація співпраці з об'єднаними територіальними громадами.

Отримані результати можуть бути використані для формування ефективної політики розвитку сільського зеленого туризму в Україні, підвищення його конкурентоспроможності та соціально-економічного значення для сільських регіонів.

Ключові слова: сільський зелений туризм, агросадиба, сертифікація, зелені готелі.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1. Сутність сільського зеленого туризму: ключові аспекти та визначення	7
1.2. Сертифікація сільських садиб: підвищенні якості послуг сільського зеленого туризму	
1.3. Досвід зарубіжних країн у розвитку сільського зеленого туризму	
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	23
2.1. Оцінка та аналіз функціонування сільських садиб в Україні	23
2.2. Проблеми, які стримують розвиток сільського зеленого туризму	
2.3. Ключові аспекти стимулювання розвитку сільського зеленого туризму	
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	31
3.1. Сільський зелений туризм у Волинській області: основні напрямки розвитку	31
3.2. Перспективні напрямки розвитку сільського зеленого туризму	
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

У сучасних умовах пошуку сталих шляхів розвитку економіки України важливого значення набувають альтернативні форми господарської діяльності, зокрема сільський зелений туризм. Цей напрям не лише сприяє активізації місцевих громад і збереженню культурної спадщини, а й є важливим інструментом підвищення зайнятості населення та розвитку інфраструктури в сільських територіях.

Сільський зелений туризм поєднує в собі природну, культурну й історичну привабливість сільських регіонів із можливістю відпочинку в екологічно чистому середовищі. Зростаючий попит на оздоровлення, екоактивності та відновлення зв'язку з природою формує сприятливі передумови для його розвитку. Проте розвиток цієї галузі в Україні супроводжується рядом проблем: відсутністю належної інфраструктури, недостатнім рівнем популяризації, правовими обмеженнями та нестачею кваліфікованих кадрів.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу поточного стану сільського зеленого туризму в Україні, визначення його особливостей та розробки практичних рекомендацій щодо подальшого сталого розвитку цієї сфери.

Метою дослідження є визначення особливостей функціонування сільського зеленого туризму в Україні та обґрунтування перспектив його подальшого розвитку з урахуванням сучасних економічних, соціальних та екологічних чинників.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити теоретичні основи сільського зеленого туризму, визначити його сутність, ознаки та основні напрями розвитку;
- розкрити значення сертифікації сільських садиб як інструменту підвищення якості туристичних послуг;

- проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо організації та підтримки сільського зеленого туризму, визначити можливості його адаптації в Україні;
- здійснити аналіз сучасного стану розвитку сільського зеленого туризму в Україні, оцінити рівень функціонування агросадиб та існуючі тенденції на ринку послуг;
- визначити основні проблеми, що стримують розвиток сільського зеленого туризму, та окреслити потенційні шляхи їх подолання;
- вивчити передумови та наявні ресурси для розвитку сільського зеленого туризму у Волинській області;
- запропонувати перспективні напрями розвитку сільського зеленого туризму на рівні об'єднаних територіальних громад та місцевого самоврядування;
- сформулювати перспективні напрямки розвитку сільського зеленого туризму щодо підвищення ефективності функціонування сільського зеленого туризму в Україні на основі досліджених матеріалів.

Об'єктом дослідження є процес розвитку сільського зеленого туризму в Україні як одного з напрямів туристичної галузі.

Предметом дослідження є сукупність економічних, організаційних та соціальних відносин, пов'язаних із функціонуванням та розвитком сільського зеленого туризму.

Новизна дослідження – полягає в узагальненні сучасних тенденцій розвитку сільського туризму в умовах української реальності та формулюванні практичних пропозицій щодо його ефективного просування й удосконалення інфраструктури.

Методи дослідження: аналіз і синтез, порівняльний аналіз, системний підхід, елементи економіко-статистичного аналізу.

Аналіз і синтез. Метод аналізу застосовувався для детального вивчення теоретичних засад сільського зеленого туризму, розкриття його змісту, класифікації та визначення ключових характеристик. Завдяки методу синтезу було здійснено узагальнення отриманих результатів з різних джерел, що

дозволило сформулювати цілісне бачення досліджуваного явища. Використання цих методів сприяло структурованому викладу матеріалу, а також логічному переходу від загального до конкретного.

Порівняльний аналіз. Цей метод використовувався для порівняння стану розвитку сільського зеленого туризму в Україні та зарубіжних країнах. Завдяки йому було визначено спільні риси, відмінності, переваги й недоліки різних моделей організації цього виду туризму. Порівняльний аналіз дав змогу виявити ефективні практики, які можуть бути адаптовані до українських умов.

Системний підхід. Застосування системного підходу дозволило розглядати сільський зелений туризм як складну соціально-економічну систему, що включає взаємозв'язані компоненти: туристичні ресурси, інфраструктуру, суб'єктів туристичної діяльності, правове регулювання, маркетинг, обслуговування тощо. Цей підхід сприяв формуванню цілісної моделі функціонування сільського зеленого туризму, аналізу його взаємодії з іншими галузями економіки та місцевим розвитком.

Елементи економіко-статистичного аналізу. Для оцінки сучасного стану сільського зеленого туризму використовувалися елементи економіко-статистичного аналізу, зокрема обробка та інтерпретація статистичних даних щодо кількості садиб, обсягів послуг, туристичного потоку, динаміки розвитку в регіонах. Цей метод дозволив виявити основні тенденції, визначити проблемні зони та сформулювати прогнози щодо подальшого розвитку галузі.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці українських і зарубіжних авторів, статистичні матеріали Державної служби статистики України, звіти органів місцевого самоврядування, нормативно-правова база, аналітичні публікації, а також результати власного дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування розроблених рекомендацій органами місцевого самоврядування, суб'єктами туристичної діяльності та власниками сільських садиб для підвищення ефективності організації сільського туризму.

Отримані результати можуть використовуватись при виконанні науково-дослідних тем, у розробці місцевих програм розвитку туризму, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін, пов'язаних з туризмом, менеджментом і регіональним розвитком.

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, містить: 67 сторінок, 11 рисунків, 12 таблиць та 41 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність зеленого туризму: ключові аспекти та визначення

Дослідження сільського зеленого туризму в Україні засвідчує наявність суттєвого потенціалу для впровадження інноваційних підходів, орієнтованих на забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізованого туристичного ринку. Сільський зелений туризм виступає важливим чинником формування доходів населення та зростання рівня зайнятості, що обумовлює доцільність його поглибленого аналізу в контексті загального економічного розвитку країни.

Зростання популярності даного виду туризму може істотно сприяти соціально-економічному піднесенню місцевих громад. Зокрема, він стимулює створення нових робочих місць, розвиток малого підприємництва, а також залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру, що в комплексі сприяє екологічно відповідальному та економічно стійкому розвитку територій. Сільський зелений туризм виконує функцію важливого інструменту підтримки місцевих спільнот, особливо в регіонах з обмеженими можливостями для диверсифікації джерел доходу.

Подальший розвиток цього напрямку також сприяє збереженню та популяризації національної культурної спадщини, що набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій. У постпандемічний період, з огляду на зміни в туристичних уподобаннях, сільський зелений туризм набуває значення як більш безпечна та менш масова форма подорожей. Він стимулює підвищення якості туристичних послуг і розширення цільової аудиторії через інтеграцію сучасних цифрових технологій, зокрема віртуальних турів і онлайн-платформ для бронювання.

Термін «сільський зелений туризм» вперше отримав законодавче закріплення в Україні в Законі України «Про особисте селянське господарство» від 15 травня 2003 року. Цей нормативно-правовий акт закріпив правові засади для визначення сільського зеленого туризму як виду підприємницької діяльності, що сприяло його поширенню, переважно на базі особистих селянських господарств [1].

У наукових працях А. Ю. Гоцелюка виокремлюються три основні форми сільського (зеленого) туризму: агротуризм, екотуризм та відпочинковий туризм. Усі ці напрями функціонують за активної участі сільської родини, яка забезпечує туристів житлом, харчуванням та організовує ознайомлення з культурними традиціями й побутом сільської місцевості.

Агротуризм розглядається як форма туризму, що поєднує пізнавальний та рекреаційний компоненти, його організація здебільшого базується на використанні особистих підсобних господарств або сільськогосподарських земель, які тимчасово не залучені до аграрного виробництва.

Екотуризм, у свою чергу, трактується як науково-пізнавальна форма туризму, що зазвичай реалізується на території сільських громад у межах природоохоронних зон – національних парків, заповідників або інших об'єктів природно-заповідного фонду. Відмінною рисою цієї форми є мінімізація антропогенного навантаження на навколишнє середовище та суворе регламентація допустимих видів туристичної діяльності.

Відпочинковий туризм спирається на використання житлового фонду сільських садиб та ресурсного потенціалу території, включаючи природні, рекреаційні, історико-культурні та архітектурні об'єкти. Цей напрям орієнтований на забезпечення комфортного дозвілля із залученням локальних культурних практик [2].

Згідно з науковими висновками Іванової В. Г., визначальною ознакою, яка відрізняє сільський туризм, агротуризм і екотуризм один від одного, є специфіка цільового використання вільного часу туристами.

Сільський туризм трактується як стаціонарна форма рекреаційної діяльності, що передбачає перебування туристів у сільській місцевості з можливістю здійснення короткотривалих радіальних виїздів або пішохідних маршрутів. Цей вид туризму орієнтований на спокійне дозвілля, занурення в автентичну атмосферу села та ознайомлення з локальними традиціями й побутом.

Екотуризм, на відміну від сільського, передбачає активну модель проведення часу, що реалізується у формі постійного пересування. Його основною метою є відкриття природних ландшафтів, знайомство з природними, історичними й культурними атракціями регіону, а також пізнання культурної спадщини. При цьому екотуристи можуть використовувати сільські садиби як тимчасову базу для ночівлі та харчування, що створює інтеграційний зв'язок між екотуризмом і сільським туризмом [3].

Попри відмінності у форматі дозвілля, ці види туризму мають взаємодоповнювальний характер, проте розрізняються за рівнем фізичної активності та домінуючими мотиваціями туристів.

Поділяючи позицію Ткаченко Т. І., слід зазначити, що спільною характеристикою сільського, зеленого, агротуризму та екотуризму є прагнення туристів до перебування на природі, її пізнання та насолоди унікальними властивостями навколишнього середовища. Водночас між цими формами існують суттєві відмінності, які визначаються:

- характером рекреаційної діяльності, що може включати участь у сільськогосподарських роботах, ознайомлення з побутом місцевих жителів або збирання дикоросів;
- типом розміщення туристів – у фермерських господарствах, приватних садибах сільської місцевості чи поблизу природоохоронних об'єктів (парків, садів тощо);
- рівнем екологічної чистоти середовища та доступом до натуральної продукції, що є ключовими чинниками при виборі дестинації.

На думку Ткаченко Т. І., зелений туризм вирізняється меншою залежністю від стану туристичної інфраструктури та низькою ресурсоемністю, що визначає його вагоме значення у соціально-економічному розвитку регіонів. Зокрема, він сприяє:

- збереженню природного середовища та культурної ідентичності;
- створенню нових робочих місць;
- підвищенню якості життя сільського населення шляхом розвитку місцевої економіки [4].

Отже, зелений туризм виступає як ефективний інструмент сталого розвитку, що поєднує екологічну відповідальність з економічною доцільністю для територіальних громад.

29 квітня 2021 року Верховна Рада України ухвалила законопроект № 4162 про внесення змін до Закону України «Про туризм», відповідно до внесених змін та деяких інших законодавчих актів щодо основних засад розвитку туризму [5]

Аграрний туризм передбачає ознайомлення туристів із специфікою ведення сільськогосподарської діяльності, зокрема в межах особистих селянських або фермерських господарств. Цей вид туризму може включати як пасивне спостереження, так і активну участь туристів у виконанні господарських операцій.

Екологічний туризм зосереджений на організації рекреаційної діяльності або освітніх практик у сфері природничих наук і екології, його ключовою умовою є дотримання принципу мінімального втручання у природне середовище з метою його збереження та охорони.

Сільський туризм орієнтований на дозволя в умовах сільської місцевості, під час якого туристи проживають у сільських садибах, знайомляться з культурно-побутовими особливостями місцевих жителів, традиціями та звичаями громади.

Попри наявність різних підходів у науковому дискурсі щодо трактування поняття сільського зеленого туризму, його зміст доцільно розкривати через основні організаційні моделі, які охоплюють такі форми:

- сільський зелений туризм – передбачає перебування туристів у приватних оселях сільських господарів, основна діяльність яких пов'язана з особистим селянським господарством. Туристи отримують базові послуги проживання й харчування, а також залучаються до культурно-побутового середовища через ознайомлення з традиціями та звичаями місцевості.

- агротуризм – зосереджується на використанні фермерських господарств як осередків рекреаційної, освітньої та пізнавальної активності. На відміну від сільського туризму, в агротуризмі сільське господарство виступає не лише фоном для відпочинку, а й основним об'єктом туристичного інтересу, що обумовлює тісну інтеграцію туристів у господарські процеси.

- екотуризм – реалізується на територіях сільських регіонів, що мають статус природоохоронних об'єктів (національні та природні парки, заповідники). Його головна мета полягає в охороні та популяризації природної і культурної спадщини. Характерною ознакою є контрольована відвідуваність, обмеження активностей, що можуть зашкодити довкіллю, та зосередженість на сталому використанні ресурсів.

Таким чином, усі форми сільського зеленого туризму об'єднує спільна мета – створення умов для відпочинку на природі, збереження культурної спадщини та сприяння сталому розвитку сільських регіонів, попри відмінності у формі їх реалізації та цільових завданнях [6].

Цю тезу підтверджує наукове обґрунтування Кифяка В. Ф., який наголошує на взаємозв'язку та взаємопроникненні різних форм туризму залежно від мети подорожі. Він зазначає, що практично неможливо провести чітку межу між окремими видами туризму, оскільки, наприклад, ділові поїздки можуть супроводжуватися екскурсійною чи спортивною активністю, а етнічний туризм – поєднуватися з релігійним або рекреаційним [7].

В українському нормативно-правовому полі термін «сільський зелений туризм» інтерпретується як форма відпочинку в сільській місцевості. Відповідно до Закону України «Про туризм» від 15.09.1995 р., поняття «сільський туризм» розглядається як окремий вид туристичної діяльності, що не є тотожним до «зеленого туризму», оскільки останній виступає синонімом екологічного туризму [8].

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» (№ 742-IV від 15.05.2003), під «сільським зеленим туризмом» слід розуміти особливий вид послуг, які надаються у приватних господарствах сільських територій із залученням трудових ресурсів їхніх власників. Ці послуги ґрунтуються на використанні природно-рекреаційного потенціалу місцевості, а також елементів культурної, історичної й етнографічної спадщини регіону [9].

У пояснювальній записці до зазначеного закону сільський зелений туризм визначається як інструмент диверсифікації доходів сільського населення, механізм комплексного розвитку сільських територій та складова стратегій подолання бідності в сільській місцевості [10].

Чинне законодавство України дозволяє здійснювати діяльність у сфері сільського зеленого туризму на основі майнового фонду особистих селянських господарств (ОСГ). Такі послуги можуть надаватися як фізичними особами, які ведуть ОСГ, так і особами, що володіють земельними ділянками для будівництва та обслуговування житла, дачного будівництва або садівництва.

Особисте селянське господарство (ОСГ) – це форма господарської діяльності, що здійснюється фізичною особою самостійно або у складі родини без створення юридичної особи, з метою самозабезпечення продуктами сільськогосподарського виробництва, їх переробки, споживання і часткової реалізації, у тому числі шляхом надання послуг у сфері СЗТ.

Фермерське господарство (СФГ) розглядається як підприємницька структура, що функціонує на засадах сімейного господарювання, займається виробництвом товарної сільськогосподарської продукції, її переробкою і

реалізацією з метою отримання прибутку, на базі земельних ділянок, які перебувають у власності, користуванні або оренді.

Фермерські господарства в Україні можуть функціонувати у двох формах:

1. Сімейне фермерське господарство зі статусом юридичної особи, якщо у його діяльності беруть участь виключно члени однієї сім'ї.
2. Сімейне фермерське господарство без статусу юридичної особи, створене на базі фізичної особи-підприємця. У цьому випадку господарство засновується як самим підприємцем, так і спільно з членами його сім'ї на підставі договору про створення СФГ. Керівником такого господарства виступає член сім'ї, зареєстрований як ФОП.

Щодо міжнародного розуміння терміна «сільський туризм», у різних країнах воно трактується по-різному.

У Данії сільський туризм полягає в обслуговуванні відпочивальників, які приїжджають до сільської місцевості, що дозволяє місцевому населенню отримувати додатковий прибуток.

У Канаді це – процес залучення туристів до сільської місцевості з метою їх обслуговування та отримання доходу.

У Польщі агротуризм (як форма сільського туризму) охоплює широкий спектр послуг та інфраструктури, що відповідають потребам туристів, і надається мешканцями сіл [12].

В офіційному документі Європейської комісії з туризму зазначено, що сільський туризм передбачає приїзд туристів до мальовничих сільських місцевостей, які самі по собі є привабливими, а також участь у пов'язаних із ними видах діяльності. Саме ця особливість і є головним мотивом подорожі [13].

У Литві Закон «Про туризм» визначає сільський туризм як надання послуг проживання у сільській місцевості. На думку литовських фахівців, це цілеспрямована рекреаційна діяльність із тимчасовим проживанням туристів у сільських садибах.

У британському туристичному словнику С. Медліка (1993) сільський туризм подається як форма відпочинку, зосереджена на сільських територіях, яка передбачає розвиток туристичних маршрутів, сільськогосподарських і етнографічних музеїв, центрів обслуговування туристів із провідниками та екскурсводами [14].

Сільський туризм, як правило, є формою стаціонарного відпочинку. Натомість екотуризм має на меті активне пізнання дикої природи, місцевих традицій та культури [15].

Часто сільський зелений туризм ототожнюють з агротуризмом, хоча ці поняття не є тотожними. Згідно з І. Вайнене, агротуризм також охоплює культурні події, фестивалі, музейні послуги, базується на місцевих традиціях і продукції фермерських господарств [16]. Проте за загальноприйнятою міжнародною класифікацією, агротуризм є однією з форм сільського зеленого туризму, якщо перший зосереджений переважно на господарській діяльності, то другий охоплює ширше коло явищ – спосіб життя, культурне середовище, природні особливості села.

Виділяють дві основні моделі сільського зеленого туризму:

- надання житла з обслуговуванням безпосередньо в межах сільського господарства;
- проживання із самообслуговуванням (наприклад, у кемпінгах або наметах) на сільських територіях, що належать господарству.

Таким чином, агротуризм є спрощеною формою сільського туризму, зосередженою переважно на сільськогосподарській діяльності. Литовські дослідники погоджуються з цією думкою: агротуризм – це різновид сільського туризму, орієнтований на ознайомлення з землеробськими практиками та участь у виробництві сільськогосподарської продукції [17].

На відміну від міжнародного тлумачення, в Україні вживається термін «сільський зелений туризм». Епітет «зелений» акцентує на екологічному аспекті відпочинку, зокрема – на прагненні зменшити вплив людини на навколишнє середовище [8]. Такий туризм включає широкий спектр послуг та

активностей, які пропонують селяни та власники земель для залучення туристів. Проте не кожна форма відпочинку у сільській місцевості є сільським туризмом – наприклад, оздоровчі комплекси чи курортні бази, що експлуатують морські або гірські ресурси, не обов'язково пов'язані із сільським способом життя.

Зелений туризм – це будь-яка форма туризму, орієнтована на природне середовище. Сільський туризм же зосереджений виключно на сільських територіях.

На основі аналізу сучасних теорій і практик розвитку сільського зеленого туризму можна окреслити ключові критерії оцінки розвитку зеленого туризму в регіонах України:

- безпека туристів – гарантія комфортного та захищеного перебування;
- економічна привабливість – здатність регіону генерувати інвестиції та підтримувати локальний бізнес;
- якість навколишнього середовища – екологічний стан території, чистота води, наявність природних заповідників;
- розвинена інфраструктура – доступність готелів, транспортних шляхів, туристичних об'єктів;
- кадрове забезпечення – наявність кваліфікованих фахівців у сфері туризму.

Аналіз освітнього забезпечення у сфері сільського туризму вказує на потребу в організаційно-управлінських, просвітницьких та практичних заходах, зокрема:

- в аграрних вишах варто створювати спеціалізації з сільського туризму в межах підготовки фахівців зі спеціальностей «Туризм», «Менеджмент», «Екологія», «Геодезія і землеустрій»;
- необхідно вдосконалити навчально-методичну базу – розробити нові підручники, програми, методичні посібники, налагодити співпрацю з науково-

методичним центром «Агроосвіта» та профільними громадськими організаціями;

- варто забезпечити проведення виробничих і навчальних практик у демонстраційних агросадибах по всій країні, а також створити літні студентські школи з сільського туризму;

- слід організовувати цільові курси та тренінги для власників агросадиб і організаторів сільського туризму на місцях. Їх доцільно проводити у форматі дистанційного навчання або в рамках програм Центрів зайнятості, дорадчих служб і міжнародних проєктів розвитку села.

Ці критерії та заходи сприятимуть комплексному розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Загалом, термін «сільський зелений туризм» позначає не лише вид діяльності, а й специфічну форму відпочинку, притаманну саме українському сільському середовищу, компонент «зелений» підкреслює природну, екологічно чисту складову сільського середовища [19].

Таким чином, і в Україні, і за її межами, сільський зелений туризм залишається динамічним напрямом, що потребує подальших досліджень і вдосконалення.

1.2. Сертифікація сільських садиб: підвищенні якості послуг сільського зеленого туризму

Сільський зелений туризм за останній час зазнав істотних трансформацій під впливом пандемії, кризових явищ, зміни уподобань туристів і трансформації функціонування фермерських та селянських господарств, а також сільських громад загалом. Відбулася адаптація до нових форматів споживання і надання туристичних послуг у сільському середовищі.

В умовах війни в Україні сільський зелений туризм набуває особливого значення як шлях до сталого розвитку сільських територій і підтримки місцевих громад. Через зростання попиту на спокійний відпочинок на природі

серед внутрішніх туристів, дедалі більшої популярності набуває відпочинок у фермерських та сільських господарствах. Серед актуальних тенденцій – розширення відпочинкової інфраструктури, розвиток гастрономічного туризму з дегустаціями, майстер-класами, використанням крафтових продуктів з географічним маркуванням, організація культурних заходів із традиційними обрядами, впровадження елементів органічного землеробства, апітерапії та іпотерапії.

Все більшого поширення набуває оренда сільських будинків із ділянками на літній або сезонний період у віддалених від міста місцевостях. Вимоги соціального дистанціювання сприяють популярності індивідуалізованого відпочинку у колі близьких у безпечному сільському середовищі з високими стандартами обслуговування. Водночас фермерські господарства беруть на себе обов'язки із забезпечення побутового комфорту, якісного харчування, безпеки та гарантії сервісу без залучення зовнішнього персоналу.

Таким чином, сільський зелений туризм стає важливим інструментом для сільських громад у пошуку нових джерел прибутку, сприяючи диверсифікації економіки та зменшенню залежності від традиційних аграрних форм господарювання в умовах війни (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Основні аспекти значення сільського зеленого туризму для регіону

Основні аспекти	Значення
Диверсифікація економіки	Зменшує залежність від традиційного господарювання в умовах військового конфлікту
Соціальна інтеграція	Збереження та підтримка локальних спільнот в умовах військового конфлікту шляхом розвитку нових туристичних об'єктів і послуг, що сприяють соціальній інтеграції та взаємодії між місцевим населенням і туристами як чиннику зміцнення соціальної згуртованості регіону
Збереження культурної спадщини	Просування культурної спадщини регіону в умовах нестабільності через захоплення туристами автентичністю та місцевими традиціями, що, в свою чергу, сприятиме збереженню історичної спадщини.
Створення нових робочих місць	Створення нових робочих місць для місцевих жителів, що, в свою чергу, може позитивно позначитися на економічній ситуації в регіоні.
Підвищення обізнаності та міжнародної підтримки	Підвищення обізнаності щодо потреб і викликів місцевого населення під час війни, що може призвести до збільшення міжнародної підтримки та більшої уваги до конфлікту.

Проте важливо враховувати, що для ефективного розвитку сільського зеленого туризму в умовах війни необхідно забезпечити безпеку, ретельно планувати та забезпечити співпрацю між усіма учасниками туристичної індустрії. Таким чином, однією з ключових умов організації сільського зеленого туризму є забезпечення безпеки послуг, що є основною конкурентною перевагою. Це гарантує захист здоров'я туристів та підвищує якість послуг сільської гостинності, враховуючи санітарно-гігієнічні вимоги та стандарти програми «Українська гостинна садиба», а також використання спеціального знака #ПодорожуйБезпечно (Safe travels), рис.1.1 [28].

Рис.1.1. Особлива відзнака #Подорожуй Безпечно (Safe travels)

Згідно з Законом України «Про туризм», а також стандартами країн-членів Європейської федерації сільського та фермерського туризму EUROGITES (Австрія, Ірландія, Німеччина, Польща, Угорщина, Швеція, Швейцарія, Чехія) та міждержавними стандартами туристично-екскурсійного обслуговування, Спілка сільського зеленого туризму України розробила Програму добровільної категоризації в сфері сільського зеленого туризму «Українська гостинна садиба» та відповідні категоризаційні вимоги, ці стандарти були підготовлені у період з 2017 по 2018 роки.

Програма передбачає встановлення вимог до компетенції експертів-консультантів (аудиторів), умов використання знаку та сертифікату, а також регламентує правила, процедури та періодичність оцінки відповідності садиб вимогам стандарту.

Основною метою розроблених стандартів є уніфікація вимог, знаків і логотипів, а також спрощення системи оцінки відповідності для зрозумілості як надавачам послуг, так і споживачам у сфері сільського зеленого туризму. Це допоможе популяризувати сертифіковані садиби, визначити їх переваги та підвищити якість обслуговування туристів, стандарти також орієнтовані на розробку вимог до процедур проведення інспекційних аудитів.

Метою категоризації є чітке визначення критеріїв якості для споживачів та стимулювання розвитку різних форм розміщення в сільських територіях. Об'єднання сільських садиб у конкурентну мережу туристичного продукту «Українська гостинна садиба» є важливим кроком на шляху до підвищення

якості комплексного обслуговування туристів та сприяє розвитку сільських територій в Україні.

Категоризація, що визначається результатами сертифікації, сприяє популяризації відпочинку в сільській місцевості, контролю якості послуг сільського зеленого туризму та просуванню цих послуг на туристичні ринки Європи та світу через стандарти організації СОУ в цій сфері.

До критеріїв якості сільського зеленого туризму можна додати екологічну сертифікацію за системою «The Green Key», яка здійснює атестацію туристичних об'єктів як екологічно чистих, ця сертифікація застосовується до готелів, ресторанів, спортивних комплексів та інших туристичних закладів і має понад 25 років досвіду.

Україна є учасником міжнародної сертифікаційної програми «Green Key» і в 2018 році посідала 21-ше місце, поряд із Швейцарією, Іспанією, Тунісом та Домініканською Республікою. У цей період Україна мала 10 сертифікованих еко-готелів, що підтверджує зростаючий інтерес до екологічно чистих і сталих практик у туристичній галузі країни. (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Готелі, що пройшли екологічну сертифікацію «GreenKey»

Місце розташування	Кількість еко-готелів	Назва еко-готелів
м. Київ	3	Radisson Blu Hote, Rus Accord Hotel, Баккара Артготель
Київська обл.	2	Maison Blanche (Березівка) Екодім, Maison Blanche (Митниця) Екодім
Івано-Франківська обл.	1	Radisson Blu Resort Bukovel
м. Львів	3	Reikartz Dworzec, Reikartz Medievale, Дністер Прем'єр Готель
м. Миколаїв	1	Reikartz Рівер
м. Запоріжжя		Reikartz
м. Харків		Reikartz

Загальна кількість готелів у світі, що пройшли екологічну сертифікацію програми «Green Key», яка є проєктом Міжнародної організації з екологічної освіти, становить 2900 одиниць у 57 країнах, які є членами програми [35-37].

Отже, розвиток сільського зеленого туризму в Україні є важливим елементом сталого розвитку сільських територій, що дозволяє не тільки зберігати природні ресурси, а й підтримувати економічну стабільність місцевих громад. Завдяки впровадженню програм сертифікації, таких як «Українська гостинна садиба» та міжнародних стандартів екологічної сертифікації, Україна має можливість підвищити якість туристичних послуг та привернути увагу міжнародних туристів. Програма «Green Key» є важливим кроком у розвитку екологічно чистого туризму, що сприяє підвищенню екологічної відповідальності серед операторів готельного та туристичного бізнесу. Підвищення стандартів та впровадження сертифікації не лише сприяє покращенню туристичного досвіду, але й допомагає популяризувати Україну як екологічно відповідальний напрямок на світових туристичних ринках.

1.3. Досвід зарубіжних країн у розвитку сільського зеленого туризму

Розвиток сільського зеленого туризму є важливою складовою частиною глобальної туристичної індустрії, що сприяє не лише економічному зростанню сільських регіонів, але й збереженню культурної спадщини та природних ресурсів. У багатьох країнах світу сільський туризм став ключовим елементом підтримки сталого розвитку територій, забезпечення зайнятості та підвищення якості життя сільського населення. Міжнародний досвід вказує на різноманітність підходів і методів, що застосовуються для підтримки цього виду туризму. Оскільки кожна країна має свої унікальні особливості соціально-економічного розвитку, природного середовища та культурних традицій, організація сільського зеленого туризму в різних країнах здійснюється за різними підходами.

Економісти та науковці часто порівнюють механізми розвитку сільського зеленого туризму в європейських країнах та відзначають кілька підходів до легалізації та правового регулювання цієї діяльності, серед яких:

- створення єдиного спеціалізованого законодавства, що регулює діяльність у сфері сільського зеленого туризму (Угорщина, Румунія);
- правове регулювання окремих аспектів цієї діяльності, таких як легалізація, нормативи та санітарно-гігієнічні вимоги (Польща, Австрія, Німеччина);
- регулювання через діяльність асоціацій та спілок сільського туризму (Франція, Ірландія) (джерела).

Для розробки правового механізму розвитку сільського зеленого туризму в Україні важливим є врахування досвіду європейських країн, таких як Німеччина, Польща, Угорщина та Швеція, а також країн з подібними моделями соціально-економічного розвитку. Важливо розробити рекомендації для вдосконалення механізмів розвитку цієї сфери в Україні, враховуючи специфічні особливості та потреби кожного регіону, оскільки кожен з них має унікальний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму.

У Польщі основними напрямками розвитку туризму є культурний, діловий, активний, оздоровчий та сільський туризм. В рамках туристичних стратегій польських воєводств екотуризм є важливою складовою частиною сільського туризму. Це включає проживання на фермерських господарствах, участь у фольклорних заходах, вивчення народних ремесел, відвідування традиційних фермерських господарств, а також екологічний туризм, зокрема відвідування національних і ландшафтних парків та заповідників [19].

У документі «Напрями розвитку туризму Малопольського воєводства» під терміном «туризм у сільській місцевості» мається на увазі весь спектр туризму в сільських районах, включаючи проживання на фермерських господарствах, участь у фольклорних заходах, ознайомлення з народними промислами та традиціями фермерських господарств, а також екотуризм, що передбачає відвідування національних і ландшафтних парків та заповідників. Основними інструментами розвитку сільського туризму є створення туристичного продукту «Агротуризм Малопольщі – знак якості», удосконалення системи ідентифікації та продажу агротуристичних послуг (включаючи електронну

реєстрацію та бронювання), розробка агротуристичних пропозицій для різних груп, таких як діти, молодь, сім'ї та особи з обмеженими можливостями, впровадження системи преміювання для регіональних будівельних проектів, зокрема дерев'яних, та використання культурного різноманіття Малопольщі для збагачення і урізноманітнення агротуристичних пропозицій [20].

Стратегії воєводства Польщі також передбачають розвиток туризму через створення велосипедних та пішохідних маршрутів, що з'єднують природні, ландшафтні та культурні об'єкти регіону. Крім того, модернізується інформаційна та освітня інфраструктура, включаючи екотуристичні ігри, мобільні додатки та розробку тематичних туристичних пакетів для різних вікових груп. Реалізація екотуристичних проектів здійснюється переважно на місцевому рівні у партнерстві з громадськими організаціями. Популярним напрямком у Польщі є сільський туризм, що дозволяє туристам знайомитися з місцевими традиціями, культурою, кухнею та долучатися до сільської праці. Одним із прикладів є Товариство Низького Бескиду, що об'єднує дев'ять сільських господарств, а також ініціатива «Місця з душею, тематичні місцевості Вармії та Мазур», яка охоплює шість сіл. На вебсайті Європейського центру екологічного фермерства та туризму в Польщі представлена інформація про агротуристичні господарства, що пропонують відпочинок серед природи [21].

Цікавим є досвід організації сільського зеленого туризму у Франції, де значна увага приділяється розвитку екотуризму через розробку «дорожньої карти», що включає «17 заходів щодо перетворення Франції на провідний напрям екотуризму». Екотуризм у Франції визначається як форма туризму, що базується на «м'яких видах подорожей», таких як річковий, кінний, велосипедний та піший туризм, і передбачає тісний контакт з природою та місцевим населенням. Важливим елементом розвитку екотуризму є система національних брендів, таких як «Зелений курорт», що присвоюється туристичним комплексам, які пропонують відпочинок без шкоди для навколишнього середовища. Також регіональні природні парки Франції та

система лейблів «Визначні природні об'єкти Франції», які присуджуються Міністерством екології, сприяють збереженню пейзажів і «духу місцевості», що є важливим аспектом сталого розвитку [22].

У Туреччині також активно розвиваються альтернативні види туризму, зокрема екотуризм. Для підвищення туристичної привабливості країни розвиваються інфраструктурні об'єкти, серед яких екотуристичні маршрути, що включають розробку GPS-локацій, облаштування місць для ночівлі, створення музеїв під відкритим небом та інформаційних центрів для туристів. Особливу увагу приділяють залученню місцевого населення через тренінги з розробки туристичних продуктів і надання високоякісного сервісу [23].

Для популяризації велотуризму Міністерство культури та туризму Туреччини, разом із Турецьким агентством з популяризації туризму та розвитку, запустили спеціальний веб-сайт, де представлена інформація про доступні веломаршрути (для яких пропонуються електровелосипеди) та готельні комплекси для велосипедистів. Сайт також доступний українською мовою. Офіційний туристичний сайт Туреччини для екологічних подорожей пропонує національні парки та мальовничі місцевості вздовж річок, озер, водоспадів і каньйонів. Втім, екотуристичні маршрути наразі перебувають на етапі розробки, і до 2024 року планується реалізація 110 таких проектів у 81 провінції. Зараз доступні зелені пішохідні маршрути, пропоновані туристичними операторами, такими як EcoTurkey, а також спеціальні екологічні тури, що включають екскурсії до історичних місць, фермерських господарств з органічними продуктами, а також піші прогулянки мальовничими місцями [24].

Цікавим прикладом для України є досвід Італії, зокрема регіону Лігурія, де агротуризм підтримується на законодавчому рівні. У цьому регіоні надається всебічна підтримка сільському господарству, розвитку сільських територій, рибальству та рибному господарству, а також сприяння формам туризму, які поєднують сушу та море. Основними цілями є захист та вдосконалення сільськогосподарських і рибних ресурсів, підтримка фермерів

та рибалок, розвиток багатофункціональності їхньої діяльності, просування традиційних продуктів і делікатесів, а також збереження культурних традицій села і рибальства через належне висвітлення цих питань серед споживачів. Важливим аспектом є також збереження екологічної та архітектурної спадщини через захист ландшафтних особливостей, що покращує якість послуг для туристів [25].

Італійська асоціація «Зелений туризм» (Turismo Verde), яка об'єднує фермерів, активно працює над захистом інтересів фермерів, що займаються агротуризмом, збереженням біорізноманіття та місцевих культурних традицій.

У Нідерландах регулювання туристичної діяльності здійснюється за участю органів місцевого самоврядування. Вони відповідають за фінансування регіональних та місцевих маркетингових організацій, які займаються внутрішнім та міжнародним маркетингом регіонів, а також розробкою туристичних продуктів. Підтримка екологічного туризму з боку держави під час пандемії включала компенсації для постраждалих секторів, таких як гостинність, подорожі, сільське господарство, культура та інші; підтримку підприємців, самозайнятих осіб, стартапів та малих інноваційних компаній; допомогу малому та середньому бізнесу у сплаті постійних витрат; податкові канікули без штрафних санкцій для компаній [26].

Аналіз міжнародного досвіду розвитку сільського зеленого туризму дозволяє виокремити ключові стратегії, які сприяють сталому розвитку сільських територій, збереженню природної та культурної спадщини, а також забезпеченню економічної вигоди для місцевих громад. У країнах, таких як Польща, Франція та Італія, сільський туризм активно підтримується на державному рівні через розробку спеціальних програм, законодавчих ініціатив та створення сприятливих умов для розвитку агротуризму. Важливими інструментами є також розвиток інфраструктури, популяризація місцевих культурних та екологічних ресурсів, а також активна участь місцевих жителів у туристичних ініціативах.

Цей досвід надає Україні важливі орієнтири для подальшого розвитку сільського зеленого туризму, включаючи необхідність розробки національних та регіональних стратегій, удосконалення нормативно-правової бази, підтримки місцевих підприємців та інтеграції екологічних та культурних аспектів у туристичні продукти. Впровадження кращих міжнародних практик сприятиме успішному розвитку сільського туризму в Україні та стане важливим чинником збереження сільських територій та підвищення якості життя місцевого населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка та аналіз функціонування сільських садиб в Україні

Згідно з інформацією, представленою на вебсайті Спілки, в рамках дослідження було проведено аналіз кількості садиб, що отримали сертифікат «Українська гостинна садиба» за різними категоріями станом на 2024 рік (рис. 2.1) [29].

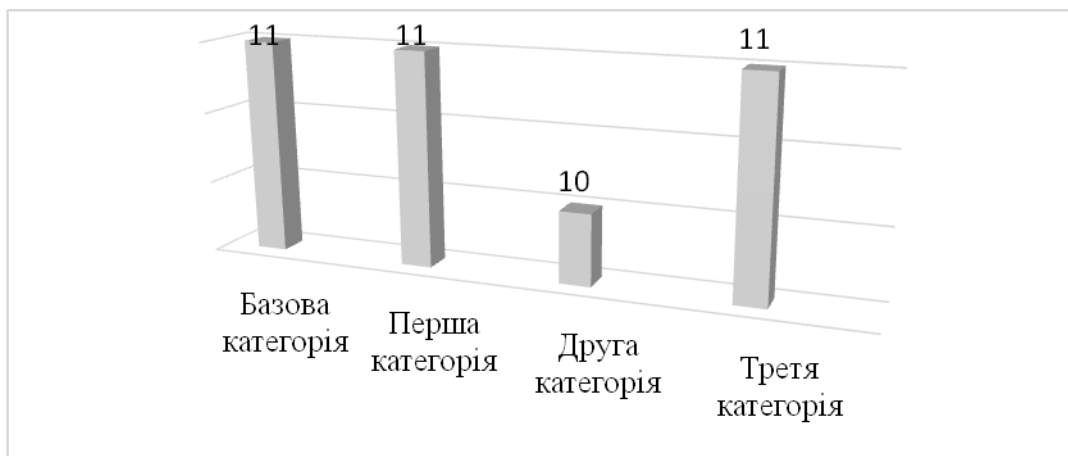

Рис. 2.1. Кількість садиб за категоріями, що отримали сертифікат «Українська гостинна садиба» станом на 2024 рік [29].

Як бачимо, кількість садиб, що отримали сертифікат за категоріями, вказуючи на те, як вони розподіляються залежно від рівня сертифікації, це важливий показник для оцінки рівня розвитку та якості надання туристичних послуг у сільських садибах.

Додатково, в таблиці 2.1 зібрано дані про кількість садиб, що отримали категорію «Українська гостинна садиба» в різних регіонах України. Як видно з таблиці, Закарпатська область займає лідерську позицію з найбільшою кількістю садиб, що отримали сертифікацію, зокрема, за категорією «Перша» та «Друга». На другому місці перебуває Черкаська область, а на третьому –

Дніпропетровська область. Популярними садибами є «Диканька», «Веселка», «Два куми» (Дніпропетровська область), «На Бабієвій горі» (Івано-Франківська область), «Епіравлик» (Тернопільська область) та «Соколинний хутір» (Чернігівська область). Садиби «Диканька» та «Веселка» є частиною кластеру ОСГ «Сьоме небо».

Також деталізовано інформацію по кожній області, що відображає загальну кількість садиб та їх категорії: від базових до найвищих. Визначено також кількість садиб без категорії, що відображає потенціал для розвитку та сертифікації в майбутньому.

Таблиця 2.1

Кількість садиб, що отримали категорію «Українська гостинна садиба»

Область	Усього	Загальна кількість садиб				
		За категоріями				
		Третя	Друга	Перша	Базова	Садиба без наявності категорії
Закарпатська	9		5	3	1	-
Івано-Франківська	3	1		2		-
Львівська	2		2			-
Чернівецька	1					1
Тернопільська	1					1
Волинська						-
Хмельницька						-
Рівненська						-
Київська	4	3		1		-
Чернігівська						-
Черкаська	7	1	1	3	3	-
Вінницька						-
Полтавська	4			1	3	-
Кропивницька	1	1				-
Сумська						-
Житомирська						-
Харківська	2		1		1	-
Дніпровська	5	4		1		-
Одеська	3	1			3	-
Миколаївська						-
Херсонська						-
Запорізька	1		1			-
Всього	43	11	10	11	11	

На рис.2.2. представлено частку садиб по регіонах України у відсотковому значенні станом на 2024 рік, з графічного зображення видно, що сільський зелений туризм розвивається нерівномірно по території країни. Важливими факторами, що впливають на розвиток цієї сфери, є географічне розташування та природні ресурси, що надають певним регіонам конкурентні переваги для розвитку сільського туризму.

Рис. 2.2. Частка садиб за регіонами України у 2024 році

Однак важливо зазначити, що через недосконалість статистичного обліку та відсутність єдиної методології для порівняння показників, оцінка цього сектору залишається складною. Нерідко інформація, що надається державними органами та громадськими організаціями, є неповною та непідтвердженою, що ускладнює отримання достовірної картини розвитку сільського зеленого туризму. Ці недоліки можуть призвести до недооцінки важливості цієї галузі для економіки країни, що підкреслює необхідність удосконалення статистичних та інформаційних механізмів для точного відображення цієї сфери в офіційних звітах [30].

2.2. Проблеми, які стримують розвиток сільського зеленого туризму

Сільський зелений туризм, який до війни був важливим напрямом економічного розвитку для багатьох громад України, зараз зіштовхнувся з

низкою серйозних проблем через наслідки військового конфлікту. Ці виклики можна умовно поділити на три основні групи:

1. **Руйнування інфраструктури.** Бойові дії призвели до значних пошкоджень на багатьох сільських територіях України, зокрема до знищення або пошкодження доріг, будівель та інших об'єктів інфраструктури, що значно ускладнює доступ до туристичних локацій і розвиток агротуристичних господарств. За інформацією на серпень 2023 року, близько 30% території України постраждало від наслідків війни, включаючи пошкоджені чи зруйновані унікальні природні об'єкти, що мали туристичну привабливість, а також 823 об'єкти культурної спадщини. Окрім цього, повномасштабні бойові дії призвели до припинення багатьох туристичних проєктів, що вже реалізовувалися на місцях. Без належної адаптації інфраструктури до умов війни значно знижується привабливість регіонів для туристів, а також спостерігаються значні втрати у сфері гостинності – пошкоджено 157 готелів та ресторанів. У відсутності загальнонаціональної стратегії відновлення, проблема стає ще більш нагальною. Без чіткої методології пріоритизації відбудови об'єктів є ризик неефективного використання обмежених ресурсів, що може відтермінувати відновлення туристичної інфраструктури та загрожувати сталому розвитку.

2. **Недосконала законодавча база та інституційна спроможність туристичної сфери.** Законодавча база туризму в Україні залишається на недостатньому рівні, і потребує модернізації з урахуванням сучасних викликів і технологічних змін. Проблемами є відсутність адаптації законодавства до нових технологій, змін в термінології та попиті на туристичні послуги, а також недостатня координація між різними державними органами. Більшість законопроєктів, зареєстрованих у Верховній Раді за останні десять років, не були прийняті, що підкреслює відсутність системної роботи над вдосконаленням законодавства в сфері туризму. Реформи децентралізації та цифровізації створюють передумови для відновлення економіки, проте сектор туризму все ще потребує ефективної інституційної підтримки. Невідповідність

інституційної спроможності туризму сучасним вимогам ускладнює застосування механізмів публічно-приватного партнерства, що є ключовим фактором сталого розвитку. Проблемою є також відсутність кваліфікованих кадрів, особливо на місцевому рівні, а також потреба у створенні ефективної системи управління, орієнтованої на результати, що зможе забезпечити сталий розвиток туристичної галузі.

3. **Втрата робочої сили та еміграція.** Війна стала причиною масової еміграції з країни, що призвела до серйозного дефіциту робочої сили в сільських територіях. Для відновлення туристичного сектору необхідно створити умови для повернення емігрантів або залучення нових фахівців. Цей процес потребує не тільки сприятливих умов для працевлаштування, але й комплексної підтримки від держави та місцевих органів влади для стимулювання повернення робочої сили на село, табл.2.2.

Таблиця 2.2

Кількість фактів перетину державного кордону України на виїзд громадян України за кордон за даними Державної прикордонної служби України (осіб)

Рік	Виїзд громадян України за кордон
2019	29345897
2020	11251406
2021	14726250
2022	15538488

Тривале психологічне навантаження на місцеве населення може знизити готовність до участі в туристичній діяльності, адже частина громадян переживає стрес або втрату мотивації до розвитку. Відновлення інфраструктури та розвиток нових туристичних об'єктів потребують значних інвестицій, які можуть бути обмеженими через загальний економічний стан країни, табл.2.3.

Таблиця 2.3

Інвестиції в галузі туризму

Рік, вид діяльності	Івестиції, млн.грн
У заклади тимчасового розміщування	
2021	953,8
2022	799,1
У діяльність із забезпечення стравами та напоями	
2021	1736,4
2022	1384,5
У мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	
2021	4423,1
2022	2152,6

Аналіз інвестицій у сфері туризму та гостинності показує значне скорочення вкладів у цей сектор у 2022 році порівняно з 2021 роком. Це свідчить про серйозні економічні труднощі, які виникли через війну, що вплинули на привабливість української туристичної індустрії:

– інвестиції у готельний бізнес скоротилися на 16,22 %, зменшившись із 953,8 млн грн у 2021 році до 799,1 млн грн у 2022 році. Цей спад може бути обумовлений економічною нестабільністю, зменшенням кількості туристів і непередбачуваністю внаслідок військових дій. Зниження інвестицій також може відображати низький рівень попиту на туристичні послуги через труднощі з подорожами та обмежену туристичну привабливість;

– інвестиції в ресторани та кафе впали на 20,27 %, зменшившись із 1736,4 млн грн до 1384,5 млн грн. Це зниження може бути пов'язане з економічними труднощами населення, яке зменшило свої витрати на відвідування ресторанів, а також з високими витратами на утримання бізнесу в умовах війни. Крім того, зменшення споживчого попиту, обумовлене низьким рівнем платоспроможності, також стало однією з причин цього падіння;

– інвестиції у цей сектор впали на 51,33 %, зменшившись із 4423,1 млн грн у 2021 році до 2152,6 млн грн у 2022 році. Така велика втрата інвестицій, ймовірно, обумовлена зменшенням попиту на культурні та розважальні послуги, зокрема через пріоритетне використання ресурсів на відновлення

країни після військових дій та необхідність збереження критично важливих інфраструктурних об'єктів.

Загалом, зниження фінансування в усіх сферах туризму та гостинності вказує на кризові явища в галузі, що потребують негайних заходів для відновлення. Одним із важливих кроків стане залучення інвестицій, державна підтримка, а також створення безпечних і стабільних умов для розвитку бізнесу.

Окрім економічних труднощів, безпека залишається важливим фактором, що стримує розвиток туризму в Україні. Залишкові загрози, такі як мінування територій та загальна нестабільність, впливають на туристичну привабливість окремих регіонів. Однак ситуація поступово покращується, і безпека в Україні відновлюється, що може позитивно вплинути на повернення інтересу до туристичних об'єктів.

Процес відновлення та розвитку сільського зеленого туризму після війни має включати низку ключових аспектів, які сприятимуть відновленню цього сектору, його сталому розвитку та адаптації до нових умов. Серед основних напрямків можна виокремити:

1. Відновлення інфраструктури та доступності. Першочерговим завданням є не лише відбудова зруйнованої інфраструктури, але й її модернізація з урахуванням екологічних принципів. Важливо створювати нові транспортні та туристичні маршрути, зокрема велосипедні та пішохідні, що з'єднуюватимуть природні і культурні пам'ятки. Такий підхід дозволить підвищити привабливість сільських територій і зробити їх більш доступними для туристів.

2. Програми підтримки малих підприємств. Створення ефективних державних програм для підтримки малих підприємств, зокрема фермерів та власників агротуристичних садиб, є необхідною умовою для відновлення сільського туризму. Це можуть бути субсидії, пільгові кредити, податкові канікули, що допоможуть малому бізнесу швидше адаптуватися до нових умов

і відновити свою діяльність. Підтримка таких підприємств буде сприяти розвитку місцевих економік та забезпеченню зайнятості населення.

3. Підвищення кваліфікації працівників. Важливим етапом відновлення є розробка освітніх програм для місцевих мешканців, орієнтуючи їх на здобуття навичок в управлінні агротуристичними господарствами, екологічному туризмі, культурній спадщині та наданні туристичних послуг. Підвищення кваліфікації місцевих кадрів сприятиме підвищенню якості обслуговування і зробить сільський туризм більш конкурентоспроможним.

4. Залучення міжнародної допомоги та інвестицій. Для ефективного відновлення та розвитку сільського зеленого туризму Україні необхідно активніше шукати підтримку на міжнародному рівні. Це можуть бути гранти, інвестиційні програми, співпраця з міжнародними організаціями. Зокрема, фінансування проектів відновлення екологічних та культурних об'єктів допоможе відновити зруйновані пам'ятки та підвищити їх туристичну привабливість.

5. Просування українського сільського туризму на міжнародній арені. Україна повинна активно використовувати міжнародний досвід для створення брендів сільського зеленого туризму, що базуються на унікальних природних та культурних особливостях країни. Просування агротуристичних продуктів на міжнародних туристичних ринках сприятиме залученню іноземних туристів і розвитку цього сектору в цілому.

6. Розвиток сталого туризму та екологічних ініціатив. Одним із ключових напрямків для України є розвиток сталого туризму, що враховує екологічні вимоги і підтримує збереження природних і культурних пам'яток. Створення агротуристичних господарств, орієнтованих на органічне сільське господарство, дозволить залучити туристів, які підтримують екологічно чисті та сталий розвиток бізнесу.

7. Створення національних та міжнародних партнерств. Співпраця з іншими країнами, що мають досвід у розвитку сільського туризму (наприклад, Польщею, Туреччиною та країнами ЄС), дозволить Україні перейняти кращі

практики, обмінюватися знаннями та реалізовувати спільні проекти для розвитку агротуризму.

Успішне відновлення сільського зеленого туризму в Україні потребує комплексного підходу, включаючи відновлення інфраструктури, розвиток людських ресурсів, залучення інвестицій та підтримку стійкого туризму. Підтримка малих підприємств, підвищення кваліфікації працівників, та активне міжнародне співробітництво допоможуть забезпечити сталий розвиток цієї галузі, що буде важливим чинником для післявоєнного відновлення українських сільських територій.

2.3. Ключові аспекти стимулювання розвитку сільського зеленого туризму

Сільський зелений туризм в Україні має величезний потенціал для розвитку завдяки багатому природному, культурному та історичному спадку, притаманному багатьом регіонам країни. Водночас, війна, що відбулася, та її наслідки суттєво вплинули на туристичну інфраструктуру, безпеку та економічну ситуацію на сільських територіях. Проте, післявоєнне відновлення цієї галузі може стати важливим кроком до економічного відродження, соціальної стабільності та сталого розвитку в Україні.

Відновлення сільського зеленого туризму потребує комплексного підходу, що включає не лише відновлення інфраструктури, а й адаптацію її до нових умов. Особливо важливо зміцнити внутрішній туризм, створити привабливі умови для інвесторів та туристів, а також підтримати розвиток місцевих ініціатив, які включають екологічні підходи, збереження культурних традицій та виробництво місцевих продуктів. Післявоєнний розвиток сільського зеленого туризму стане не лише важливим напрямом залучення туристів, а й важливою частиною стратегії відновлення економіки та покращення якості життя на селі.

У 2024 році Державне агентство розвитку туризму України подало до Всесвітньої туристичної організації (UN Tourism) пакет документів п'яти українських сіл для участі в міжнародній ініціативі «Кращі туристичні села світу» (The Best Tourism Villages).

Включення до цього престижного переліку забезпечує не лише увагу мандрівників з усього світу, а й відкриває доступ до менторської підтримки з боку UN Tourism і потенційної фінансової допомоги від міжнародних донорів, які сприяють розвитку туризму як важливої складової сталого сільського розвитку.

З дев'яти поданих заявок спеціально створена комісія при ДАРТ обрала п'ять сіл, які представляють Україну на світовому рівні:

- **Ворохта** – високогірне селище біля підніжжя Говерли, відоме історичним віадуком і як центр гірськолижного туризму.

- **Зелений Гай** – село з однойменною фермою, що під час повномасштабної війни стало прихистком для понад 300 осіб та 1500 свійських тварин, евакуйованих із зони бойових дій.

- **Кваси** – гірське селище-курорт, відоме мінеральними цілющими джерелами, крафтовою продукцією та традиціями гуцульських лижників.

- **Олика** – історичне село, включене до списку історичних населених місць України, з десятима об'єктами культурної спадщини, серед яких – замок князів Радзивіллів.

- **Урич** – село з автентичною бойківською культурою, яка збереглася в обрядах та архітектурі. Поруч розташована середньовічна наскельна фортеця Тустань, рис. 2.3.

За результатами розгляду, до престижного світового переліку були включені селище Ворохта (Івано-Франківська область) та село Урич (Львівська область).

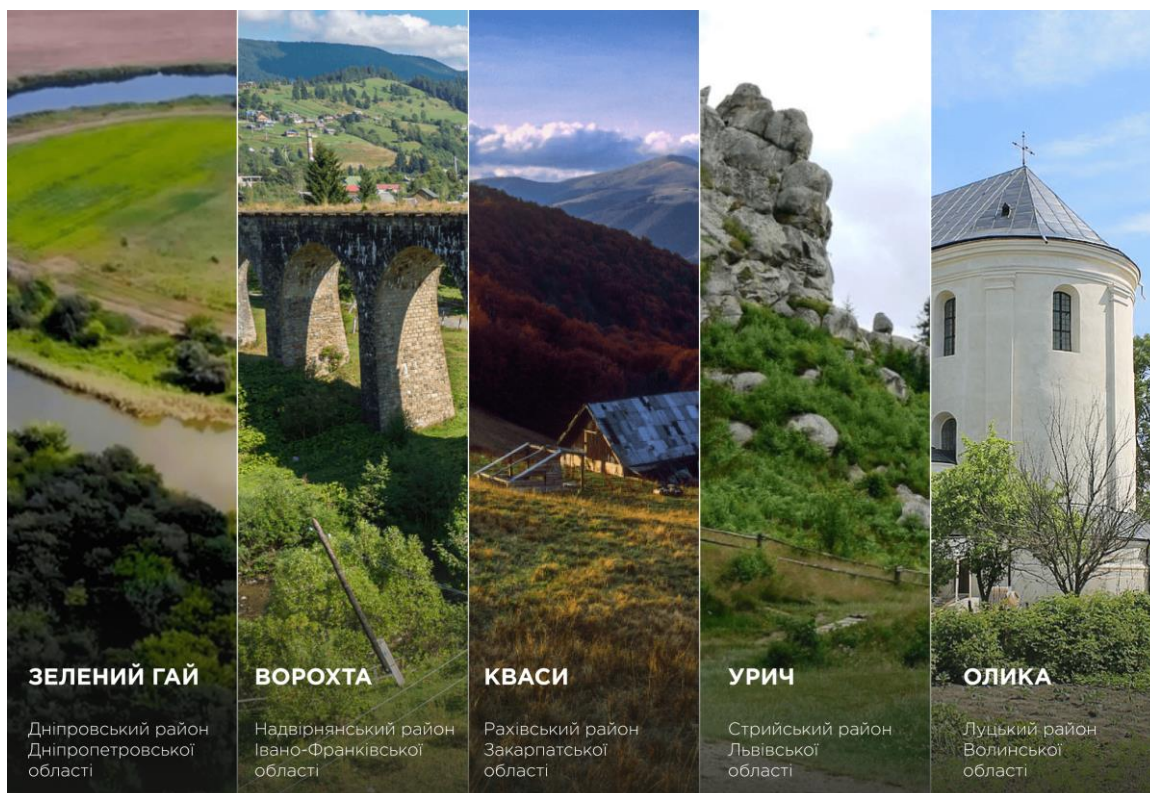

Рис. 2.3. П'ять українських сіл, які представлені до переліку
«Кращі туристичні села» (The Best Tourism Villages) 2024 року.

Перемога селищ Ворохта (Івано-Франківська область) та Урич (Львівська область) в міжнародній ініціативі ООН «Найкращі туристичні села» 15 листопада 2024 року є чудовим підтвердженням потенціалу українських сільських громад для розвитку туризму на міжнародному рівні. Програма ООН «Найкращі туристичні села» обрала 199 населених пунктів із понад 260 заявок з більш ніж 60 країн світу, два українські села, що потрапили до цього списку, підтверджують високу туристичну привабливість сільських територій України.

Ця ініціатива спрямована на відзначення сіл, які вирізняються культурною самобутністю, природною унікальністю та збереженням місцевих традицій. Такий успіх має важливе значення для популяризації України як привабливого туристичного напрямку та збереження культурної автентичності, що є основою для сталого розвитку сільських територій. Тобто такий результат може стати важливим стимулом для подальшого розвитку сільського туризму в Україні, залучення інвестицій та підтримки місцевих громад.

Ворохта, розташована в Івано-Франківській області, є відомим гірським курортом із багатою природною спадщиною, що сприяє оздоровленню та відпочинку. Мальовничі пейзажі, унікальний історичний залізничний віадук, а також можливість здійснювати піші та велосипедні прогулянки по гірських стежках роблять це село ідеальним місцем для туристів, які шукають активний відпочинок та природу.

Урич, на Львівщині, славиться своєю культурною та історичною спадщиною, зокрема залишками фортеці Тустань, що є національною пам'яткою та частиною історичного заповідника. Село також розташоване в етнографічному районі Бойківщини, де зберігаються місцеві традиції, ремесла і звичаї. Унікальність Урича полягає в інноваційному підході до розвитку туризму через створення музейно-туристичного кластеру, що об'єднує місцеві підприємства та покращує туристичний досвід завдяки єдиному бренду.

Підготовка до участі в міжнародному конкурсі стала результатом співпраці Державного агентства розвитку туризму України та експертів, а також представників Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму України (Спілка СЗТУ). Цей процес демонструє ефективність державно-громадського партнерства і відкриває перспективи для подальшої кооперації.

Перемога селищ Ворохта та Урич у конкурсі надасть їм підтримку від ООН Туризм, що включатиме розвиток інфраструктури, обмін досвідом з громадами інших країн, а також просування на міжнародних ринках. Крім того, ці села стануть частиною глобальної мережі туристичних дестинацій, що сприятиме розвитку нових проєктів та формуванню міжнародних партнерств.

Спілка СЗТУ запропонувала нові напрямки розвитку зеленого туризму, серед яких реабілітаційні центри, соціально відповідальний бізнес, волонтуризм, геотуризм, анімалотерапія, іпотерапія, каністерапія, навчальні study-тури, екотуризм та духовний туризм.

Сертифікація, що здійснюється Спілкою СЗТУ, створює значні можливості для розвитку туристичних садиб. Власники сертифікованих об'єктів отримують підтримку в межах державних та регіональних програм,

що включають фінансування, податкові пільги та інвестиції для вдосконалення інфраструктури.

Цей механізм сертифікації підвищує привабливість садиб для туристів, оскільки є визнаним стандартом якості в багатьох розвинутих країнах, що прогнозовано сприяє зростанню кількості іноземних туристів у сертифікованих об'єктах в Україні. Зокрема, сертифікат «Українська гостинна садиба» має важливе значення для стимулювання розвитку сільського зеленого туризму завдяки кільком ключовим аспектам, рис. 2.1.

Рис. 2.1. Ключові аспекти стимулювання розвитку сільського зеленого туризму

Загалом, сертифікація садиб через систему «Українська гостинна садиба» не лише сприяє підвищенню стандартів обслуговування, а й слугує потужним інструментом для інтеграції України у світовий туристичний простір та формування позитивного іміджу її сільських регіонів [32].

Після завершення війни в Україні сільський зелений туризм має великий потенціал для відновлення та розвитку. Однак для досягнення цих цілей країна зіткнеться з низкою викликів, що вимагають ефективних стратегій та зусиль на рівні держави, місцевих громад і приватного сектору.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

3.1. Сільський зелений туризм у Волинській області: основні напрямки розвитку

Один із найпопулярніших і найбільш розвинених напрямів сільського зеленого туризму в Україні, згідно з проведеними дослідженнями, тривалий час асоціювався з Карпатським регіоном. Проте, як засвідчили події 2021 року, саме цей регіон постраждав від найвищого рівня захворюваності на COVID-19 серед населення, що, разом із несприятливими погодними умовами, зокрема дощами та повеннями, значно ускладнило розвиток туризму. У зв'язку з цим актуалізується потреба у відкритті нових перспективних туристичних територій, зокрема у Волинському регіоні, який має значний потенціал для просування на ринку сільського зеленого туризму завдяки своїм унікальним природним, культурним та рекреаційним ресурсам.

За підсумками 2024 року туристичний збір в Україні продемонстрував приріст майже на 23% у порівнянні з 2023 роком, коли місцеві бюджети отримали 222 млн 618 тис. грн. Для порівняння, у 2022 році цей показник був нижчим на майже 53% – 178 млн 949 тис. грн.

Особливо помітна позитивна динаміка у західних регіонах країни. Так, стабільне зростання надходжень від туристичного збору зафіксовано у Хмельницькій області (8 млн 136 тис. грн проти 5 млн 914 тис. грн у 2023 році), Тернопільській (1 млн 986 тис. грн проти 1 млн 548 тис. грн) та Чернівецькій (4 млн 47 тис. грн проти 3 млн 318 тис. грн).

Волинська область також демонструє впевнений ріст у сфері туризму: у 2024 році вона поповнила свій бюджет на 3 млн 815 тис. грн завдяки туристичному збору, що на понад 600 тис. грн більше, ніж у 2023 році (3 млн 184 тис. грн). Така позитивна динаміка свідчить про зростання туристичної

активності у регіоні та поступове посилення його привабливості для мандрівників, рис. 3.1. [38].

Серед західноукраїнських регіонів Волинь вирізняється послідовною роботою щодо розвитку туристичної інфраструктури, популяризації локальних культурних та природних атракцій, а також активною участю у всеукраїнських і міжнародних туристичних ініціативах. Зростання туристичного збору – це не лише показник збільшення потоку мандрівників, а й індикатор ефективної взаємодії влади, бізнесу та громад.

Ці результати свідчать про поступове перетворення Волині на повноцінний туристичний центр, здатний не лише приваблювати гостей, а й генерувати вагомий економічний ефект для місцевих громад.

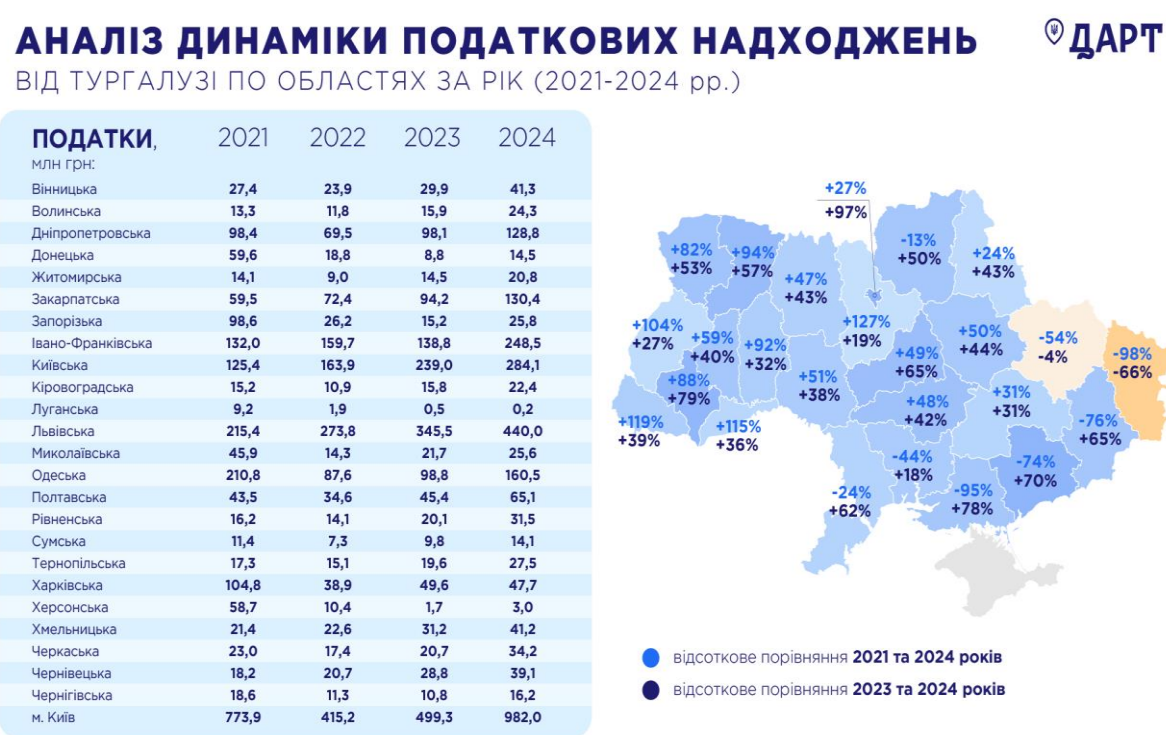

Рис. 3.1. Аналіз динаміки податкових надходжень [38]

Практичний досвід засвідчує, що розвиток і поширення сільського зеленого туризму у Волинській області зумовлений низкою сприятливих чинників:

- зростаючим попитом на послуги сільського зеленого туризму як серед внутрішніх туристів, так і серед іноземних відвідувачів;
- багатством регіону на природно-рекреаційні ресурси, а також етнографічне та культурне різноманіття;
- наявністю цінної культурно-історичної спадщини;
- активним проведенням численних фестивалів та культурно-мистецьких подій, таких як: фольклорні фестивалі «Поліське літо з фольклором», «Берегиня», інтеркультурна феєрія «Ніч у Луцькому замку», театральний фестиваль «Мандрівний вішак», «Різдв'яна містерія», фестивалі «Поліська регата», «АртДжазКооперейшн», «Мальованка» тощо;
- вигідним географічним розташуванням регіону;
- відсутністю екологічно шкідливих виробництв;
- наявністю достатнього житлового фонду у сільській місцевості;
- забезпеченістю трудовими ресурсами, необхідними для функціонування туристичних об'єктів;
- широкими можливостями для організації додаткових туристичних послуг, таких як тематичні екскурсії, рибальство, полювання, кінні прогулянки, катання на човнах тощо.

Ці чинники формують сприятливе середовище для активного впровадження та розвитку сільського зеленого туризму у Волинському регіоні як альтернативної туристичної дестинації в Україні.

Важливо також для розвитку сільського зеленого туризму, є те, що на території Волинської області під охороною держави перебуває два діючих історико-культурні заповідники, налічується 20 історичних населених місць, є 1534 об'єкти культурної спадщини, 265 озер, рекреаційні зони – 231 та три Національні природні парки (Припять-Стохід, Цуманська пуща, Шацький НПП), тобто є всі можливості для розвитку сільського зеленого туризму.

На основі проведеного соціологічного опитування встановлено, що головним мотивом вибору сільського зеленого туризму є прагнення до безпосереднього спілкування з природним середовищем [30]. Рис. 3.1.

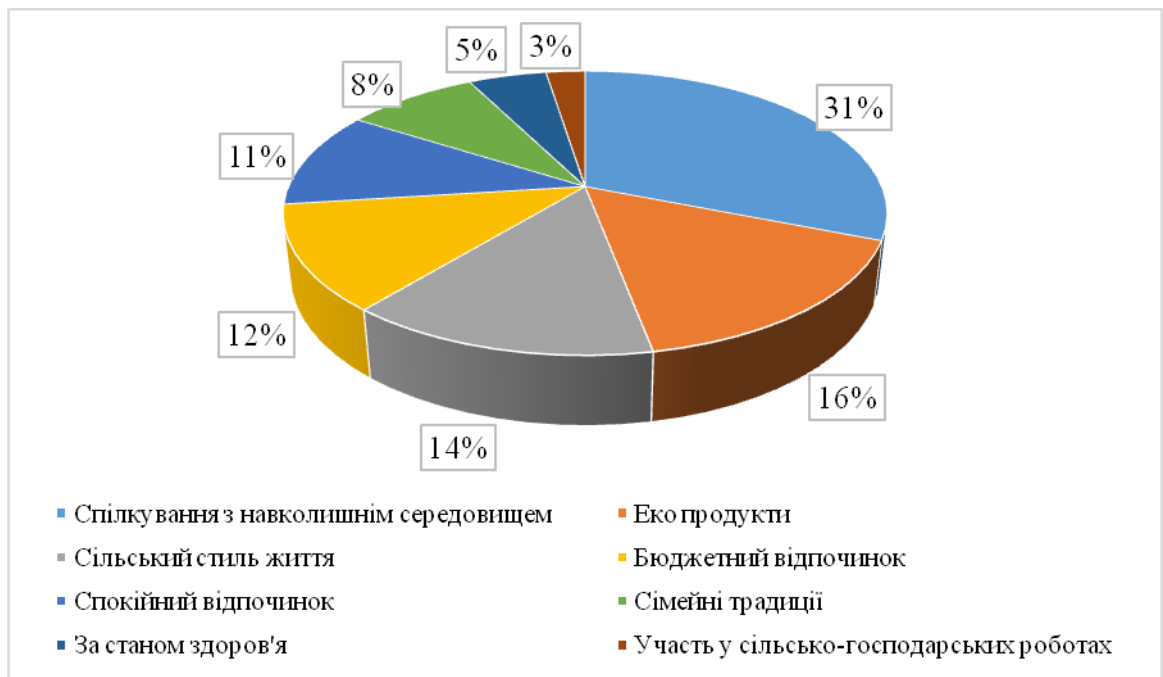

Рис. 3.1. Основні мотиви вибору сільського зеленого туризму

Однією з характерних особливостей ринку послуг сільського зеленого туризму є те, що власники сільських садиб самостійно надають туристичні та супутні послуги без залучення посередників. Такий підхід забезпечує збереження повного прибутку у господаря, надає можливість особисто контролювати якість послуг, а також ефективно рекламувати власну продукцію.

Серед чинників, що позитивно впливають на розвиток сільського зеленого туризму у Волинському регіоні, варто виокремити вже сформовані й популярні туристичні маршрути. Вони мають підвищений попит, зокрема у вихідні дні, завдяки своїй культурно-природній привабливості та різноманітності пропозицій, що ілюструється на рис. 3.2, 3.3 та 3.4.

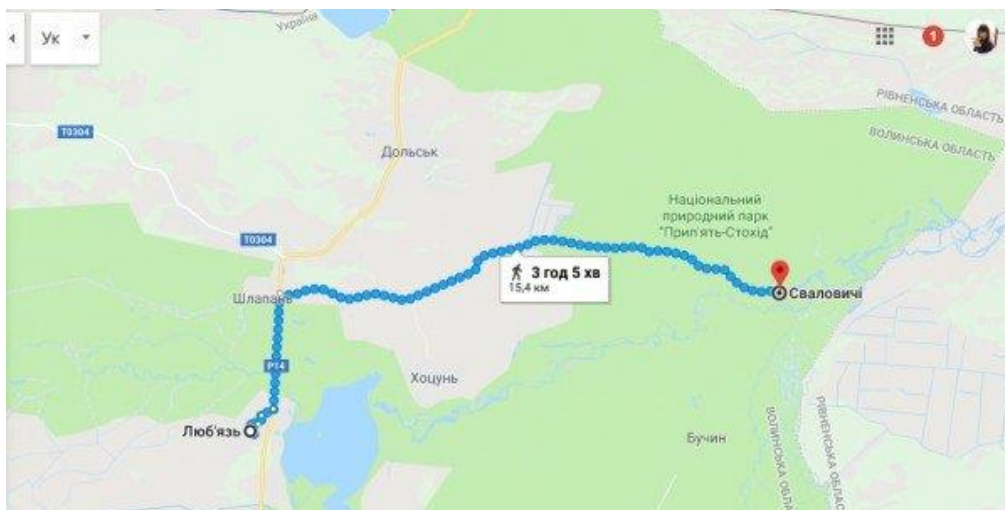

Рис.3.2. Байдарки і пташиний рай на Любешівських озерах

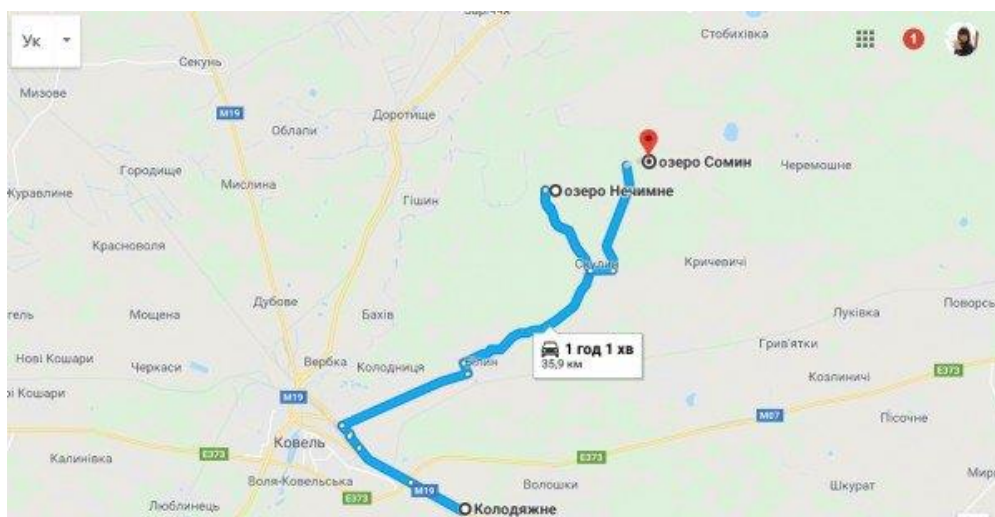

Рис. 3.3. Шляхами Лесі України

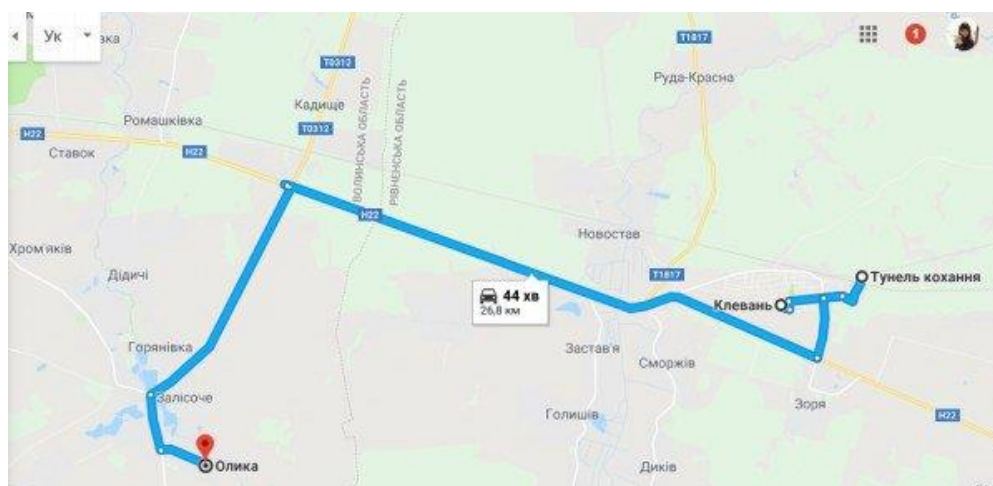

Рис. 3.4. Князівські замки і тунель кохання

Згідно даних офіційних сайтів, нами було проаналізовано кількість садиб у Волинській області, ДОДАТОК А [32, 39, 40, 41].

Серед об'єктів сільського зеленого туризму Волинського регіону, що користуються найбільшим попитом серед туристів, варто виокремити кілька баз відпочинку та приватних садиб, розташованих переважно в межах Шацького національного природного парку, що вирізняється високим рекреаційним потенціалом.

Зокрема, база відпочинку «Галицький двір», розташована на березі одного з основних озер Шацького озера комплексу, приваблює відпочивальників завдяки своєму розташуванню на території природоохоронної зони. Туристам пропонується проживання у двомісних номерах із дворазовим харчуванням (сніданок і вечеря) за вартістю від 700 гривень на добу за двох осіб. До додаткових послуг належать організація корпоративних заходів, конференцій (конференц-зал на 40 осіб), святкових урочистостей і тематичних вечорів.

Приватна садиба «Сосновий беріг», розташована на березі озера Пісочне, пропонує комфортне розміщення в облаштованих котеджах, що відповідають рівню міської інфраструктури. Цей об'єкт також входить до природоохоронної території Шацького національного парку.

Гостинна садиба «У Коріня», що знаходиться в селі Комарово, вирізняється мальовничим розташуванням і надає відпочивальникам можливість зануритися в автентичну сільську атмосферу з елементами традиційного побуту.

База відпочинку «Світязь-Центр» функціонує в межах Шацького курортного комплексу біля найбільшого в Україні озера Світязь. Об'єкт характеризується розвиненою інфраструктурою, що включає бари, ресторани, дискотеки, а також послуги прокату водного транспорту (човнів і катамаранів).

За наявною неофіційною інформацією, на території Волинської області функціонує близько 300 садиб, що здійснюють діяльність у сфері сільського зеленого туризму без офіційної реєстрації, що свідчить про необхідність посилення обліку та систематизації галузі.

Аналіз туристичних об'єктів Волинської області свідчить про значний потенціал регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Розташування баз відпочинку та приватних садиб переважно в межах Шацького національного природного парку забезпечує високий рівень екологічної привабливості та різноманіття послуг для туристів. Наявність сучасної інфраструктури, доступне цінове позиціонування, а також можливість організації культурних, розважальних і рекреаційних заходів формують конкурентні переваги регіону на національному туристичному ринку. Водночас значна кількість незареєстрованих садиб вказує на потребу вдосконалення обліку, сертифікації та правового регулювання у сфері сільського туризму, що сприятиме підвищенню якості послуг, залученню інвестицій і сталому розвитку сільських територій.

3.2. Перспективні напрямки розвитку сільського зеленого туризму

Розвиток сільського зеленого туризму як в Україні, так і у Волинській області потребує системного підходу до підтримки та регулювання діяльності туристичних садиб, які виступають ключовими елементами туристичної інфраструктури у сільській місцевості. Незважаючи на зростання попиту з боку внутрішніх і зовнішніх туристів, значна частина господарств функціонує поза межами офіційного обліку, що ускладнює державну підтримку, знижує якість послуг та створює бар'єри для інтеграції у загальнонаціональні та міжнародні туристичні ланцюги. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у впровадженні комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення обліку, підвищення прозорості функціонування садиб, а також забезпечення їх інформаційної, фінансової та консультаційної підтримки. Наведені нижче пропозиції окреслюють основні напрямки державної, регіональної та галузевої політики, які можуть стати ефективним інструментом стимулювання сталого розвитку сільського зеленого туризму в Україні, а саме:

1. створення єдиного реєстру сільських туристичних садиб, тобто необхідно запровадити відкриту електронну базу даних зареєстрованих садиб, яка міститиме інформацію про місце розташування, тип послуг, сертифікацію, умови проживання та відгуки туристів. Це забезпечить прозорість, довіру споживачів та зручність для туристів;

2. запровадження спрощеної процедури реєстрації для власників садиб, важливо спростити адміністративні процедури для фізичних осіб та ФОП, які надають послуги сільського туризму, зокрема через онлайн-платформи, що заохочуватиме вихід із тіні;

3. надання державної та регіональної підтримки сертифікованим садибам, передбачити фінансову допомогу (гранти, пільгові кредити) та участь у державних програмах розвитку для об'єктів, що пройшли сертифікацію, зокрема отримали знак «Українська гостинна садиба»;

4. проведення навчання та підвищення кваліфікації власників садиб, організовувати освітні програми, тренінги, вебінари щодо стандартів обслуговування, гігієни, маркетингу, цифрових інструментів просування тощо;

5. розробка системи стимулів за якість та інновації, запровадити систему рейтингування садиб, надавати нагороди за найкращі ініціативи (екологічні практики, доступність, культурні програми тощо), що мотивуватиме підвищувати рівень послуг;

6. підтримка цифровізації та онлайн-просування, забезпечити консультаційну допомогу у створенні сайтів, присутності в системах бронювання (Booking, Airbnb), розвитку соцмереж. Це дозволить охопити ширшу аудиторію, зокрема іноземних туристів;

7. підписання меморандумів з туристичними операторами та агенціями, створити механізми співпраці між місцевими садибами й туроператорами, що сприятиме організації групових турів і популяризації сільського відпочинку.

У разі ефективного впровадження запропонованих заходів очікується досягнення низки позитивних результатів, зокрема:

- модернізація наявних і створення нових зелених туристичних маршрутів;

- зростання туристичного потоку до регіону;
- збільшення кількості робочих місць і джерел доходу в сільській місцевості, розвиток туристичної інфраструктури;
- розширення спектра туристичних послуг і підвищення їх якості, зокрема через систематичне проведення освітніх заходів (семінарів, тренінгів, навчальних курсів);
- стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, що, у свою чергу, сприятиме збільшенню надходжень до місцевих бюджетів від туристичної діяльності;
- покращення іміджу регіону завдяки реалізації інвестиційних ініціатив;
- зростання кількості сертифікованих агротуристичних садиб;
- відродження культурної та історичної спадщини регіону через розробку відповідних проектів;
- посилення взаємодії між підприємницьким сектором і об'єднаними територіальними громадами.

Водночас суб'єкти господарювання, які надають послуги в сфері сільського зеленого туризму, мають неухильно дотримуватись визначених нормативних вимог, зокрема:

- своєчасно сплачувати орендну плату або земельний податок;
- дотримуватись стандартів якості продукції, екологічних та санітарних норм відповідно до чинного законодавства;
- регулярно надавати об'єднаним територіальним громадам звітну інформацію щодо своєї діяльності та обліку агросадиб.

На основі проведеного аналізу рівня розвитку сільського зеленого туризму у регіоні було окреслено ключові перспективні напрямки, що мають першочергове значення для реалізації на місцевому рівні, зокрема в межах об'єднаних територіальних громад. Реалізація запропонованих ініціатив, на нашу думку, сприятиме не лише підвищенню туристичної привабливості територій, але й забезпечить сталий розвиток сільських громад, активізує підприємницьку діяльність, посилить міжсекторну співпрацю та приверне

додаткові інвестиції. Представлені у схемі (рис. 3.1) напрямки розвитку є важливою передумовою для формування конкурентоспроможного туристичного продукту на ринку сільського зеленого туризму України.

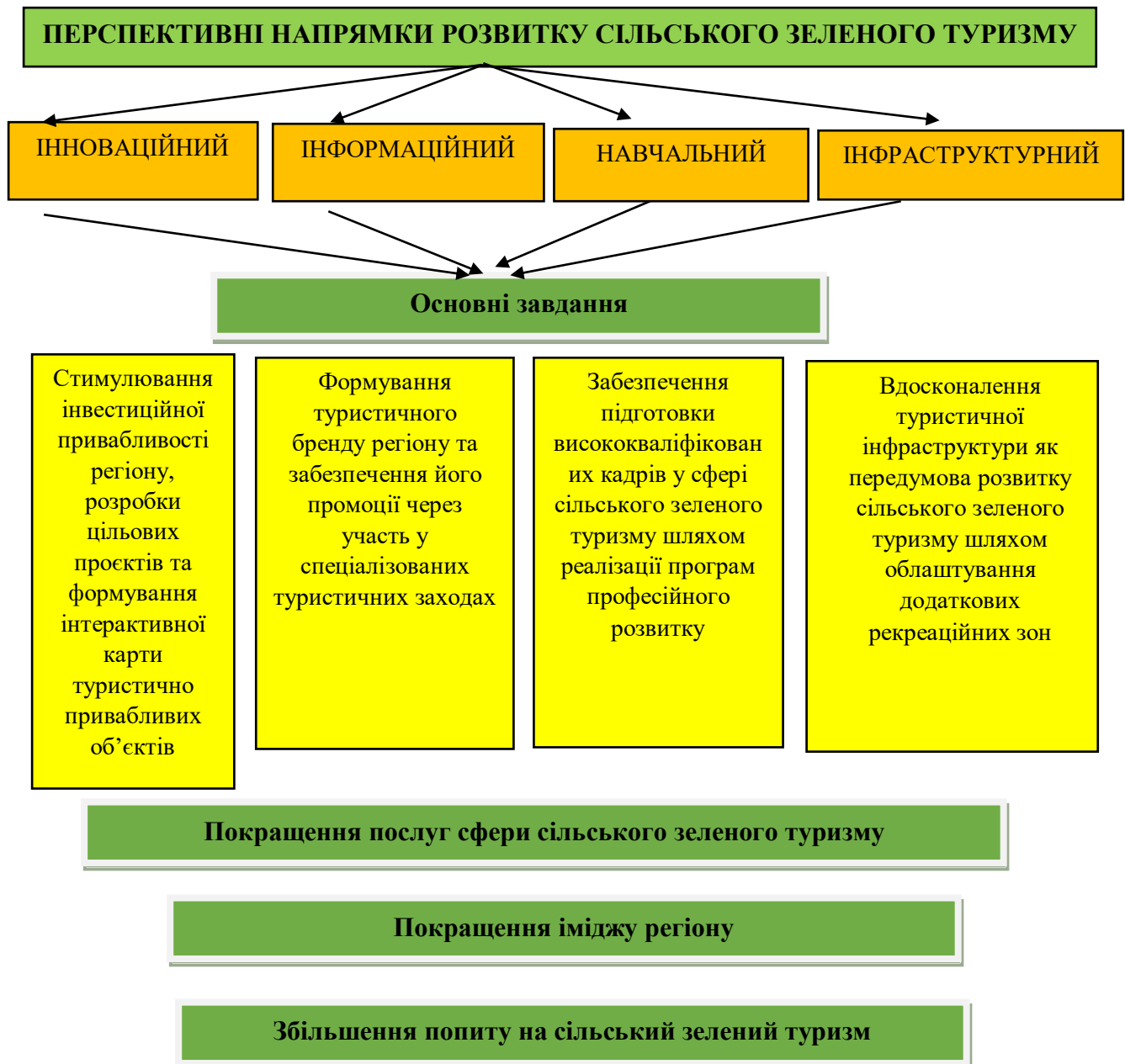

Рис. 3.1. Перспективні напрямки розвитку сільського зеленого туризму

Об'єднані територіальні громади повинні відігравати ключову роль у формуванні сприятливого середовища для розвитку сільського зеленого туризму, забезпечуючи ефективну координацію між громадами, підтримку

ініціатив власників агросадиб та створення умов для розвитку туристичної інфраструктури. Особливу увагу слід приділити формуванню туристичних кластерів, які б об'єднували зусилля різних учасників туристичного ринку для просування спільного туристичного продукту, а також популяризації традиційної культури та гостинності регіону.

З урахуванням наявних ресурсів Волинської області – сприятливого мікроклімату, багатих лісових масивів, мінеральних вод та лікувальних грязей, а також значної кількості функціонуючих агросадиб – можна стверджувати, що регіон має усі необхідні передумови для інтенсивного розвитку сільського зеленого туризму. При належному виконанні окреслених завдань, прогнозується зростання туристичного потоку та активізація економічної діяльності у сільській місцевості.

Отже, сільський зелений туризм має значний потенціал для розвитку в Волинській області завдяки багатим природним ресурсам, культурним та історичним традиціям, а також наявності достатньої кількості агросадиб та інфраструктури для забезпечення комфортного відпочинку. Успішна реалізація запропонованих заходів, таких як створення туристичних кластерів, підтримка власників агросадиб, вдосконалення туристичної інфраструктури та популяризація місцевих традицій, сприятиме збільшенню потоку туристів та покращенню економічної ситуації в сільській місцевості. Виконання цих завдань на рівні ОТГ та місцевих органів влади дозволить створити стійку та конкурентоспроможну систему сільського зеленого туризму, яка відповідатиме сучасним вимогам та потребам туристів.

ВИСНОВКИ

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні, зокрема у Волинській області, є важливим фактором соціально-економічного зростання сільських територій. У процесі дослідження основних аспектів цього явища було виявлено ряд суттєвих чинників, які сприяють чи, навпаки, стримують його розвиток. Сільський зелений туризм має величезний потенціал для забезпечення сталого розвитку сільських територій, підвищення рівня зайнятості населення та поліпшення якості життя на селі. У цьому контексті важливими є теоретичні засади його розвитку, а також аналіз сучасного стану цього напрямку в Україні.

У першому розділі, присвяченому теоретичним засадам розвитку сільського зеленого туризму, було визначено, що цей вид туризму є багатограним і включає в себе низку важливих аспектів, таких як економічний розвиток, охорона навколишнього середовища, розвиток культурних і природних ресурсів. Окрім цього, ключовою умовою для забезпечення високої якості послуг є сертифікація сільських садиб. Сертифікація дозволяє не лише забезпечити відповідність стандартам якості, а й підвищити привабливість туристичних об'єктів, що сприяє залученню більшої кількості туристів, зокрема іноземних.

Досвід зарубіжних країн свідчить про успішну реалізацію моделей сільського зеленого туризму, де основною стратегією є комплексний підхід до розвитку інфраструктури, підтримка місцевих виробників та інтеграція туризму з іншими секторами економіки. Такі країни, як Німеччина, Франція, Італія, показали, як можна ефективно використовувати природні, культурні та історичні ресурси для розвитку цього напрямку та забезпечення сталого розвитку сільських територій. Україна має значний потенціал для використання подібних моделей, орієнтуючись на інноваційні підходи до

розвитку сільського зеленого туризму, зокрема на основі сертифікації та стандартів якості.

Аналіз сучасного стану сільського зеленого туризму в Україні показав, що цей сектор має серйозний потенціал для розвитку. Однак він стикається з низкою проблем, зокрема низьким рівнем інвестицій, недостатньою інфраструктурною забезпеченістю та відсутністю належної маркетингової підтримки. Додатково, однією з ключових проблем є відсутність ефективної системи сертифікації сільських садиб, що є важливим фактором підвищення рівня послуг і забезпечення їх відповідності міжнародним стандартам.

Зокрема, на прикладі Волинської області було доведено, що цей регіон має великі можливості для розвитку сільського зеленого туризму. Природні ресурси, унікальні традиції, наявність етнографічної спадщини та великі площі лісів створюють сприятливі умови для розвитку цього напрямку. Враховуючи специфіку регіону, можна спрогнозувати, що розвиток сільського туризму забезпечить створення нових робочих місць, залучення інвестицій та покращення економічної ситуації в сільській місцевості.

З другого боку, важливо зазначити, що для успішного розвитку сільського зеленого туризму необхідно забезпечити ефективну співпрацю між об'єднаними територіальними громадами, підтримувати розвиток туристичних кластерів та створювати умови для залучення інвестицій у туристичну інфраструктуру. Враховуючи позитивний досвід інших країн, необхідно орієнтуватися на інтеграцію сільського туризму з іншими секторами економіки, що забезпечить стійке зростання цього сектору.

У перспективі сільський зелений туризм у Волинській області має всі передумови для значного розвитку. Успішна реалізація запропонованих заходів, таких як розвиток туристичних маршрутів, сертифікація садиб, покращення інфраструктури та маркетинг, сприятиме збільшенню потоку туристів, підвищенню якості послуг та економічному зростанню регіону.

Таким чином, сільський зелений туризм є важливим інструментом для розвитку сільських територій, підвищення зайнятості та забезпечення сталого

економічного розвитку. Важливою умовою є впровадження комплексного підходу до розвитку цього напрямку, що включає сертифікацію, розвиток інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу та інтеграцію туризму з іншими галузями економіки. Виконання цих завдань сприятиме не лише підвищенню конкурентоспроможності українського сільського туризму, а й створенню сприятливих умов для сталого розвитку сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сільський зелений туризм – від роз’єднаних садиб до територіальних кластерів. Брошура, 2023. 64 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Rutynskyy-Silskyy-zelenyy-turyzm-2018-book.pdf>
2. Гоцелюк А. Ю. Сільський зелений туризм – пріоритетний напрям диверсифікації економіки сільських територій Миколаївської області. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 2. Т. 2. С. 174–177.
3. Іванова В. Г. «Сільський туризм» як категорія науки адміністративного права та законодавства України. Право і суспільство. 2010. № 3. С. 119–125.
4. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. Київ : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2006. С. 203–205.
5. Проект Закону України про «Туризм». URL: <https://rada.gov.ua>
6. Тищук І. В. Зелений туризм: сутність та визначення поняття. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. проф. Волошина І. М. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2016. С. 114–125.
7. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2003. С. 37–39.
8. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. С. 24–30.
9. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 29. Ст. 232.
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/XH1Q068A.html

11. Науково-методичні засади управління розвитком економіки курортно-рекреаційних підприємств, ринків, територій : монографія / за ред. проф. М. В. Гудзь. Бердянськ : БДПУ, 2014. С. 200–201.
12. Towards quality rural tourism: Integrated Quality Management (IQM) of rural tourism destination. European Commission. Luxembourg, 1999. 75 p.
13. Тищук І. В. Особливості розвитку зеленого туризму в розвинених країнах світу. Електронне фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2016. № 9. С. 571–576. URL: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016>
14. Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ : місто НВ, 2003. 148 с.
15. Kaimo turizmo organizavimas. Vilnius : Wageningen agricultural University, 2001. 113 p.
16. Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія: Поняття і терміни. Луцьк: Терен, 2004. 104 с.
17. Михайліченко Г. Класифікація засобів розміщення туристів у сільській місцевості. Вісник КНТЕУ. 2003. № 6. С. 97–101.
18. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL: <http://www.greentour.com.ua>
19. Babuchowska K., Arażna E. Rola stowarzyszeń agroturystycznych we wspieraniu turystyki na obszarach wiejskich. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. T. VIII. Z. 2. S. 12.
20. Електронний ресурс. URL: <https://silo.tips/download/kierunki-rozwoju-turystyki-dla-wojewodztwa-maopolskiego-na-lata>
21. Електронний ресурс. URL: <http://www.zbeskiduniskiego.pl/> (дата звернення: 12.12.2024).
22. Електронний ресурс. URL: <https://www.grandsitedefrance.com/label> (дата звернення: 12.12.2024).
23. Електронний ресурс. URL: <https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/nature-and-ecotourism-in-turkey.html> (дата звернення: 12.12.2024).

24. Ільїн Л. В. Методологія аналізу діяльності суб'єктів туристичного бізнесу. Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Луцьк, 29 листопада 2021 р.). Луцьк : ПП Іванюк, 2021. С. 145–147

25. Електронний ресурс. URL: http://lr.v.regione.liguria.it/liguriass_prod/articolo?urndoc=urn:nir:regione.liguria:legge:2007-11-21;37&pr=idx,0;artic,1;articparziale,0 (дата звернення: 12.04.2025).

26. Електронний ресурс. URL: <https://www.lto.nl/financiele-noodgift-nu-ook-voor-boerderijwinkels-en-plattelandstoerisme/>

27. Тищук І. В. Оцінка основних тенденцій розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Науковий журнал «Економічний форум». Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2018. № 4. С. 79–86.

28. Васильєв В. З урбанізованого до природного: головні тренди сільського зеленого туризму у 2021 році. URL: https://agroportal.ua/ua/views/blogs/iz-urbanizirovannogo-k-prirodnomu-glavnye-trendy-selskogo-zelenogo-turizma-v-2021-godu/?fbclid=IwAR2OBuh4JG_5rsYCy5fwRwAC0JhB_0TrbEp006dKuJaQAxqPfWhTR3zexgM (дата звернення: 22.01.2024)

29. Офіційний сайт ГО «Спілки сільського зеленого туризму України». URL: <https://greentour.com.ua> (дата звернення: 25.01.2025).

30. Тищук І. В., Ільїна О. В. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2024. № 4 (4). С. 84–93

31. Тищук І. В., Ільїна О. В. Сільський зелений туризм в Україні: стан, динаміка, міжнародний досвід. Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2024. « 3 (3). С. 84–93. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.12>

32. Матвійчук Л. Ю., Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід : монографія. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.
33. Електронний ресурс. URL: [ntou-library-small-and-medium-sized-businesses-recovery.pdf](#) С. 27.
34. Туристичний барометр України 2021–2022 рр. Національна туристична організація України. URL: [ntou-statistics-barometer-poster-2021-2022](#)
35. Awarded sites around the world. 2021. Green key. URL: <https://www.greenkey.global/green-key-sites>
36. Александрова А. Ю. Міжнародний туризм. URL: <http://infotour.in.ua/aleks24.htm> (дата звернення: 12.12.2024).
37. Бондар Ю., Легінькова Н. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України». Збірник наукових праць. Кропивницький : ЛА НАУ, 2019. С. 338–346.
38. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн грн туристичного збору. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru>
39. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <https://www.unwto.org>
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Департаменту інфраструктури та туризму Волинської облдержадміністрації. URL: <http://volynrada.gov.ua/news/yak-rozvivali-turizm-na-volini-v-ramkakh-regionalnoyi-programi>